

Moderne auteurs: Japanse milieufilosofie

Kristien Hens

Franlu Vulliermet

Teun Van Son

Overzicht van de les

- **Inleiding cursus**
- **Discussie begrippen filosofie/moderniteit**
- **Japanse filosofie**
- **Tanaka Shozo**

Inleiding

Inleiding

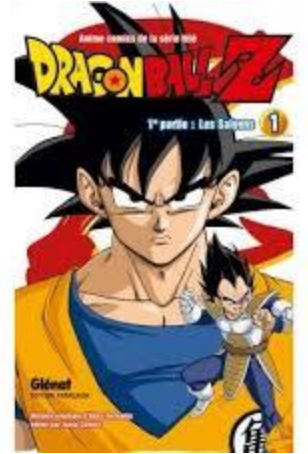
- **Tekstcollege**, maar rond een thema
 - Begrijpen hoe Japan op een unieke manier met ideeën uit de Westerse moderniteit aan de slag gaat.
 - Hedendaagse debatten in de milieufilosofie en milieuethiek begrijpen
 - Japanse concepten van natuur begrijpen
 - Nadenken over de vraag ‘wat is een filosofische tekst’
- **Leidraad**: figuur van Tanaka Shozo

Hoe?

- **Actief engagement, teksten lezen thuis en in de klas**
- **Portfolio: 2 punten**
- **Examen: 18 punten**
 - Geziene tekst
 - Eigen tekst
 - Portfolio

- **Les 1: 11/02. Inleiding: Japanse filosofie, Tanaka Shozo**
- **Les 2: 18/02. Inleiding: milieufilosofie**
- **Les 3: 25/02. Japanse esthetica**
- **Les 4: 04/03. Pollution (in English, Franlu Vulliermet)**
- **Les 5: 11/03. Boeddhisme & Milieu (Tom Hannes)**
- **Les 6: 18/03. Visies op wetenschap: Kumagusu**
- **Les 7: 25/03. Visies op leven en wetenschap. Kinji Imanishi (Teun Van Son)**
- **Les 8: 01/04. Death and impermanence (in English, Franlu Vulliermet)**
- **Les 9: 22/04. Tetsurō Watsuji: Concept fudo en aidagara**
- **Les 10: 29/04. Excursie naar de Japanse tuin in Hasselt**
- **Les 11: 06/05. Discussie: wat is een filosofische tekst**
- **Les 12: 13/05. Hedendaagse denkers: Kohei Saito**
- **Les 13: 20/05. Relevantie voor hedendaagse debatten**

Japan?

漢字

Waarom Japan?

Au Japon, on est face à un mélange très original, une composition entre un fonds animiste, manifeste dans le shintoïsme populaire des campagnes, un fonds analogiste avec la tradition du bouddhisme importée de Chine et de Corée, et un fonds naturaliste depuis la révolution Meiji et l'appropriation des sciences et des systèmes techniques européens. Voilà un exemple d'hybridité passionnant. – Philippe Descola

1. Prehistorische Periode (~14.000 v.Chr. – 538 n.Chr.)

- **Jōmon-periode (14.000 v.Chr. – 300 v.Chr.)**
 - Eerste bewoners, aardewerk, jager-verzamelaars.
- **Yayoi-periode (300 v.Chr. – 250 n.Chr.)**
 - Rijstlandbouw en sociale hiërarchieën. Clans
- **Kofun-periode (250 – 538 n.Chr.)**
 - Yamato-staat en grafheuvels (*kofun*), introductie van het Chinese schrift.

2. Klassieke Periode (538 – 1185)

- **Asuka-periode (538 – 710)**
 - Boeddhisme vanuit Korea.
 - Prins Shōtoku en de *17-Artikel-Grondwet* (confucianisme/boeddhisme).
- **Nara-periode (710 – 794)**
 - Hoofdstad Nara.
 - Belangrijke teksten: *Kojiki* (712) en *Nihon Shoki* (720). → Shinto mythes
- **Heian-periode (794 – 1185)**
 - Literatuur: *The Tale of Genji* door Murasaki Shikibu. (11de eeuw)
 - Literatuur: *Dagboek* door Sei Shōnagon
 - Ontstaan van kana-schrift (hiragana en katakana).

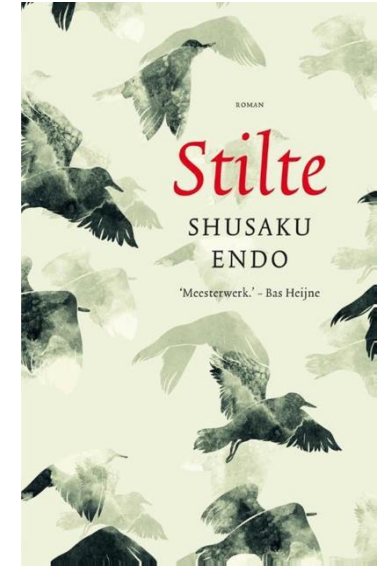

あ	い	う	え	お
a	i	u	e	o
か	き	く	け	こ
ka	ki	ku	ke	ko
さ	し	す	せ	そ
sa	shi	su	se	so

ア	イ	ウ	エ	オ
カ	キ	ク	ケ	コ
サ	シ	ス	セ	ソ
タ	チ	ツ	テ	ト
ナ	ニ	ヌ	ネ	ノ
ハ	ヒ	フ	ヘ	ホ
マ	ミ	ム	メ	モ
ヤ	ユ	ヨ		
ラ	リ	ル	レ	ロ
ワ				ヲ
				ン

3. Feodale Periode (1185 – 1603)

- **Kamakura-periode (1185 – 1333)**
 - Eerste shogunaat.
 - Mongoolse invasies (1274, 1281) verslagen door *kamikaze*-tyfoons.
 - Zen-boeddhisme en Dōgen (*Shōbōgenzō*).
- **Muromachi-periode (1336 – 1573)**
 - Samoerai-cultuur.
 - Ontwikkeling van No-theater en zen-tuinen.
- **Sengoku-periode (1467 – 1603)**
 - Periode van burgeroorlog.
 - Eerste Europese contacten (Portugezen, christelijke missionarissen).

4. Edo-periode (1603 – 1868)

- Nobunaga, Hideyoshi, Ieyasu
- Gevecht van Sekigahara → Bafuku
- Macht gecentraliseerd onder de Tokugawa-shoguns (*sakoku* beleid).
- Strikte sociale hiërarchie (samoerai, boeren, ambachtslieden, handelaren).
- Filosofie:
 - Neo-confucianisme als staatsfilosofie. (Zhu Xi, Li, Qi...)
 - Yamaga Sokō en de samoerai-ethiek (**Bushidō**).
 - Motoori Norinaga: Shinto als kern van de Japanse identiteit.

5. Moderne Periode (1868 – heden)

- **Meiji-periode (1868 – 1912, Mutsuhito, ‘enlightened rule’)**
 - Matthew Perry (1853–1854), Treaty of Kanagawa (1854)
 - Modernisering, industrialisatie en westerse invloeden.
 - Kokkai
- **Taishō-periode (1912 – 1926, Yoshihito, ‘great justice’)**
 - Democratische hervormingen en economische groei.
- **Shōwa-periode (1926 – 1989, Hirohito, ‘radiant peace’)**
 - Tweede Wereldoorlog (Hiroshima/Nagasaki 1945).
 - Na 1945: economische wederopbouw.
- **Heisei-periode (1989 – 2019, Akihito, ‘peace everywhere’)**
 - Internationale popcultuurdominantie (anime, manga).
- **Reiwa-periode (2019 – heden, Naruhito, ‘beautiful harmony’)**
 - Technologische vooruitgang en behoud van tradities

(Japanse) Filosofie?

Moderniteit?

Moderniteit?

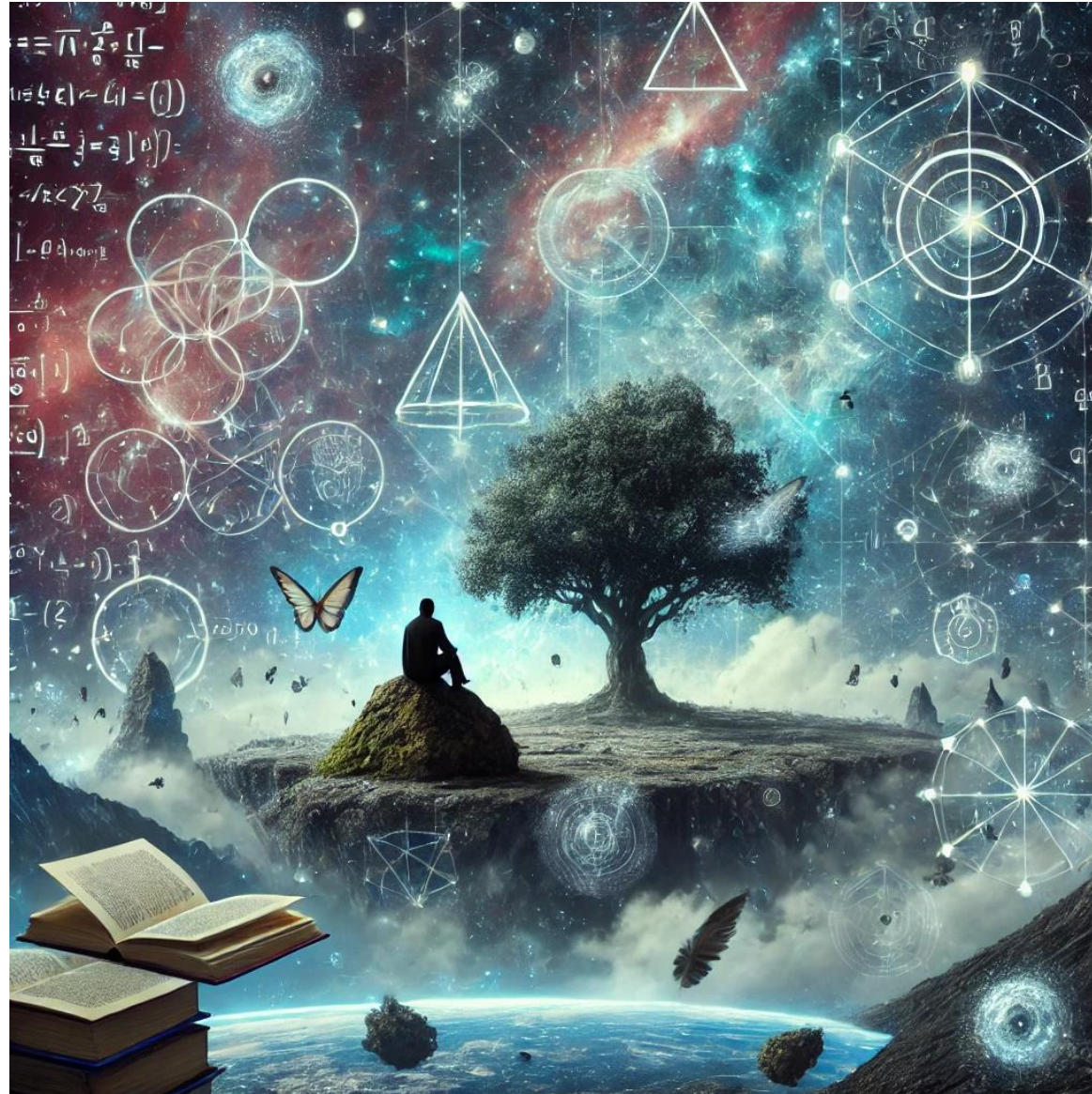
- Snelle industrialisatie en urbanisatie
- Opkomst van wetenschap en secularisatie
- Overgang van monarchieën naar democratieën
- Rationalisme, individualisme en kapitalisme
- Globalisering en technologische vooruitgang
- Sociale spanningen en risico op anomie (Durkheim)
- Max Weber: onttovering

Japanse moderniteit?

- *Maruyama Masao*, “Japanese Thought”
- Geen gradueel verschijnsel; *kaikoku*
 - Ineens moest men reflecteren over de eigen identiteit
 - Mix van ‘supermoderniteit’ en ‘premoderniteit’
 - Bvb: vrij subject, autonoom, maar constitutie niet daarop gebaseerd
 - → (problematisch) imperialisme eerste helft twintigste eeuw

Filosofie?

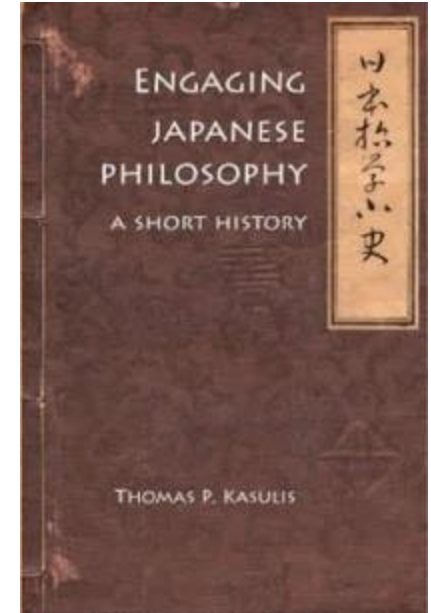

Japanse filosofie

- Argument: er is niet zoiets als Japanse filosofie
 - Nakae Chōmin (1901): “from antiquity to the present day, there has never been any philosophy in Japan.”
 - Hedendaagse filosofiedepartementen in Japan: vaak “De-Kan-Sho”
 - Ideeëngeschiedenis van Japan: in andere departementen
 - Thomas P. Kasulis “intellectually and culturally colonized” maar Japan was niet gecoloniseerd!
- Misschien omdat:
 - Geen griekse traditie
 - Vermenging van religieuze elementen
 - Sakamoto Hyakudai in 1993: “Everything is imported, imitated,”
- Nishida Kitarō: vader van de Japanse filosofie: net omdat het synthese was
- Al daarvoor: synthese van elementen van elders met Japanse elementen.

Waarin is Japanse kennis/filosofie anders?

- Geëngageerde kennis
- Interne relaties
- 'bodymind' (kokoro): kennis evengoed affectief
- Holografische relatie geheel- deel
- Hybridisatie
- Contekstueel

Tanaka Shozo

Vroege leven en carrière

- 📌 Geboren: 1841, Tochigi, Japan
- 📌 Overleden: 1913
- 📖 Achtergrond & Politieke carrière
 - Afkomstig uit een boerenfamilie.
 - Lid van het Japanse parlement (1890) als vertegenwoordiger van Tochigi.
 - Strijd tegen industriële vervuiling en corruptie.
- 🌱 Hoofdkwestie: Ashio-kopermijn
 - Eerste Japanse milieuactivist.
 - Verontreiniging door de Ashio-kopermijn vernietigde rivieren en landbouwgrond.
 - Strijd voor boerenrechten en milieubescherming.

Erfenis en impact

- **Milieuactivisme**
 - - In 1901 persoonlijk beroep gedaan op keizer Meiji.
 - - Stond op tegen industriële vervuiling en vocht voor boerenrechten.
 - - Grondlegger van de Japanse milieubeweging.
- **Erfenis**
 - - Ondanks het falen om de mijn te sluiten, inspireerde hij latere generaties.
 - - Gezien als de eerste Japanse ecologische denker.
 - - Legde de basis voor milieubeleid in Japan.
- **Beroemde uitspraak: “De bergen en rivieren behoren aan het volk.”**

APPENDIX

Tanaka and Kōtoku's Appeal to the Meiji Emperor (1901)

Your lowly and humble subject, Tanaka Shōzō, in fear and trembling, reverently and respectfully submits this appeal. Humbly, even though a mere commoner, this subject dares to transgress the boundaries and break the law by approaching the imperial carriage, a crime punishable by death. Yet, resigned to this, and mindful only of the plight of the nation's people, it is suddenly clear that the current state of affairs can no longer be endured.

Humbly, I beseech you, in your majesty's profound benevolence and boundless compassion, have pity on this subject's great transgression, and deign to grant the reading of this appeal.

- Les 1: 11/02. Inleiding: Japanse filosofie, Tanaka Shozo
- **Les 2: 18/02. Inleiding: milieufilosofie**
- Les 3: 25/02. Japanse esthetica
- Les 4: 04/03. Pollution (in English, Franlu Vulliermet)
- Les 5: 11/03. Boeddhisme & Milieu (Tom Hannes)
- Les 6: 18/03. Visies op wetenschap: Kumagusu
- Les 7: 25/03. Visies op leven en wetenschap. Kinji Imanishi (Teun Van Son)
- Les 8: 01/04. Death and impermanence (in English, Franlu Vulliermet)
- Les 9: 22/04. Tetsurō Watsuji: Concept fudo en aidagara
- Les 10: 29/04. Excursie naar de Japanse tuin in Hasselt
- Les 11: 06/05. Discussie: wat is een filosofische tekst
- Les 12: 13/05. Hedendaagse denkers: Kohei Saito
- Les 13: 20/05. Relevantie voor hedendaagse debatten